Вх. № ЧР-03-176/18.09.2023 г.

СТАНОВИЩЕ

от <u>проф. д-р Катя Георгиева Стойчева</u>

Департамент Психология

Институт за изследване на населението и човека към БАН

Професионално направление 3.2. Психология

върху научните трудове, представени за участие в
конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ”
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология)
обявен в ДВ, брой 46 от 26 май 2023 г.,
за нуждите на секция „Психология на личността и когнитивна психология“
към Института за изследване на населението и човека при БАН

с кандидат <u>гл. ас. д-р Зорница Петрова Тоткова</u>

Документи за участие в обявения конкурс е подал един единствен кандидат – д-р Зорница Петрова Тоткова, главен асистент в секция „Психология на личността и когнитивна психология“ на Департамент „Психология“ към Института за изследване на населението и човека при БАН.

Д-р Зорница Тоткова участва в конкурса с **научните трудове**: 1 самостоятелна монография (Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“); 1 книга на базата на защитен дисертационен труд за образователната и научна степен „доктор“ (Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“); 4 научни статии, от които 2 самостоятелни, в списания, реферирани в световноизвестни бази данни; 3 колективни студии в нереферирани списания; 15 научни статии и доклади, от които 3 самостоятелни, в нереферирани списания, тематични сборници и сборници от научни конференции на български и английски език.

Участието на Зорница Тоткова в обявения конкурс е закономерна стъпка в нейния професионален път. Тя завършва висшето си образование във ВСУ „Черноризец Храбър“ с магистърска степен по приложна психология (2010). През 2014 г. успешно защитава докторска дисертация на тема „Възприет родителски стил и привързаност към значимите други в ранна зрялост“. През 2015 г. е избрана за главен асистент в Института за изследване на населението и човека при БАН, където и досега се развива академичната ѝ кариера. З. Тоткова се включва успешно в разработвани от института национални и

международни **проекти** с външно финансиране по значими теми като превенция на училищния тормоз, агресията и насилието в училище и мотивиране на учениците за учене. След избирането ѝ на длъжност „главен асистент“ д-р Тоткова е представяла научните си резултати на 8 международни **научни форуми**, включително и на XVI Европейски конгрес по психология през 2019 г.

През 2016 г. тя се ангажира с проблематиката на транспортната психология и по-специално с изследване на рисковото поведение на пътя, неговите личностни и демографски предпоставки и емоционалната му регулация. Тези теми са водещи и днес в научната ѝ работа. Д-р Тоткова участва в проект „Повишаване нивото на пътната безопасност чрез разработване на нови методики за изследване на психологическа годност на водачи на моторни превозни средства /МПС/“ с бенефициент МТИТС. Този проект цели актуализиране на методиките за оценка на психологическата годност на водачи на МПС и е финансиран от приоритетна ос 5 „Техническа помощ“ на Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (2014-2020), съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. Проектът ѝ върху стила на шофиране и връзката му с рисковото поведение на пътя пък е финансиран по програмата за подпомагане на млади учени (2017-2018).

Кулминация на тази развиваща се изследователска работа е **научната монография** на гл. ас. д-р З. Тоткова - *ТРАНСПОРТНА ПСИХОЛОГИЯ Личност и поведение на шофиране (София, 2023, Издателство на БАН «Проф. М. Дринов»)*. Научният принос на монографията е в системното изследване на поведението на шофиране като основен конструкт в транспортната психология. Съдържанието ѝ е структурирано в три глави, а списъкът с литературни източници включва 317 заглавия, от които 311 на английски език. Трудът представя основните подходи, теоретични модели и практически насоки в транспортната психология; очертава ролята на демографските фактори и личностните характеристики в поведението на шофиране; акцентира върху стила на шофиране и методите за изследването му; обобщава резултатите от две емпирични изследвания с български водачи на МПС и извежда демографския, личностен и поведенчески профил на опасния водач в България. Трудът подчертава предиктивната значимост на личностните черти и стила на шофиране и илюстрира тяхната връзка с обективно негативните резултати от шофирането и субективната оценка за спазване на правилата на движение по пътищата. Научно-приложният принос на монографията е свързан с основателното очакване на полза от възможните дългосрочни приложения на задълбоченото разбиране на поведението на шофиране при разработването и прилагането на програми и практики с цел повишаване на

пътната безопасност. Заслужава висока оценка и синтезът на теоретични търсения и емпирични данни в област, включена в националните и европейски научни приоритети – подобряване на транспорта за подобряване на градската среда и качеството на живот.

Д-р Тоткова е посветена на проблемите на личността и поведението на шофиране и в **обществената си дейност** – тя участва в работата на Държавно-обществената консултативна комисия по проблемите на безопасността на движението по пътищата и е член на Академичния съвет към Държавната агенция „Безопасност на движението по пътищата“.

Авторската справка за оригиналните **научни приноси** на гл. ас. д-р Тоткова е обоснована и отразява развитието на научните ѝ интереси и публикационна активност. През последните години тези приноси се консолидират в областта на транспортната психология: а) оценка на личностните фактори, свързани с опасното поведение на шофиране и негативните резултати от него; б) концептуализация на стила на шофиране, измерване на индивидуалните различия и анализ на връзката им с демографските характеристики на водача; в) извеждане на субективната оценка за спазване на правилата за движение като индикатор за опасното поведение на шофиране; г) конструиране и адаптиране на методи за измерване и оценка на опасното поведение на пътя и свързаните с него личностни фактори емоционална стабилност, тревожност, локус на контрол, гняв, агресия, склонност към поемане на риск и търсене на силни усещания; д) разработване на методи за надеждна оценка на когнитивни функции, свързани с управлението на моторно превозно средство - внимание, памет, визуално-пространствена ориентация, екзекутивни функции, праксис функции и език.

Разработките на д-р Тоткова в психология на развитието продължават да привличат интереса на изследователите. Стойността на предложения подход към родителския стил и функционирането на индивида в ранна зрялост е свързана с а) иновативно изследване на родителския стил и открояването на смесени родителски стилове; б) ретроспективна оценка на възприетия родителски стил; в) използване на подхода на символния интеракционизъм при изследване на възприемането на родителството в ранна зрялост.

Публикациите в областта на детско-юношеската психология, които разглеждат мотивацията за учене през призмата на учителските представи за това какво и как мотивира учениците, очертават следните научни и научно-приложни приноси: а) оценка на възприятието на учителите за водещите мотиви за учене у учениците; б) идентифициране на подходите, които учителите прилагат за мотивиране на учениците, и изследване на

нагласите им към тях; в) откроряване на предпочитания от учителите стил на взаимодействие учител – ученик.

Свидетелство за актуалността и значимостта на работата на гл. ас. д-р Зорница Тоткова са представените 12 **цитирания** на нейни публикации в периода от 2019 до 2022 година, като 3 цитирания са в научни издания, реферирани в световноизвестни бази данни, а 8 цитирания са от 2022 година.

Приемам представената от гл. ас. д-р Зорница Тоткова **справка за изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“**, която свидетелства за изпълнение на минималните национални изисквания към научната дейност на кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Област 3. Социални, стопански и правни науки по Професионално направление 3.2. Психология, съгласно чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

Съвместните публикации на английски език в реферирани научни издания свидетелстват не само за качеството на работата на гл. ас. д-р Тоткова, но и за добрите ѝ екипни умения. За успешната ѝ работа в колектив и самостоятелно допринасят и безспорните ѝ **лични качества**: целенасоченост, организираност и ефективност, работоспособност и последователност. Работила съм с гл. ас. д-р Зорница Тоткова по организацията и провеждането на Школата за докторанти и млади учени в социалните науки и имах възможност да оценя непосредствено уменията ѝ за комуникиране и координиране, нейната аналитичност и прецизност при изпълнение на задачите. Приложението на организационния опит на д-р З. Тоткова за изпълнение на свързаните с длъжността „доцент“ функции ще бъде от полза за институцията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Главен асистент д-р Зорница Тоткова е ефективно работещ учен, очертал своето поле на изследване в областта на транспортната психология, чиято научна продукция има международно присъствие и признание. Нейните публикации отразяват задълбочена изследователска дейност, водеща до значими резултати със съществени научни и научно-приложни приноси. Въз основа на високата си оценка за академичната дейност на кандидата предлагам главен асистент д-р Зорница Петрова Тоткова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ от Научния съвет на Института за изследване на населението и човека при БАН.

София, 18 септември 2023 г. Подпис: *проф. д-р Катя Стойчева*